

BIOGRAFIA

Stefan Zweig, *Fouché. Retrat d'un home polític*. Traducció de Joan Fontcuberta. QUADERNS CREMA. Barcelona, 2004.

En una nit electoral, en temps de la Transició, Pío Cabanillas Gallas (pare de Pío Cabanillas Alonso, antic portaveu del govern d'Aznar) va proferir una frase antològica: "Ganamos, pero aún no sabemos quiénes". Ministre d'UCD, abans ministre de Franco, el polític gallec havia acreditat els seus dots de supervivència. Al costat de Joseph Fouché (1759-1820), però, Cabanillas seria un *amateur* de la política. Quin currículum es pot comparar amb el de qui va jurar i traïr els governs de la revolució, la república, el directori, el consolat, l'imperi napoleònic i la monarquia borbònica? Qui pot competir amb aquell que el 1790 era professor en un seminari i al cap de dos anys profanava esglésies; que al 1793 va elaborar el primer manifest comunista de la història i al cap de cinc anys era multimilionari? Amb raó encara avui, a França, del polític amoral, guiat exclusivament per la libido de poder, servidor i judes de totes les causes, llagoter i traïdor de tots els amos, se'n diu que és un *fouché*.

UNA JOIA DE BIOGRAFIA

Ara Quaderns Crema ha tingut la bona pensada d'oferir al lector en català la biografia de Joseph Fouché escrita per Stefan Zweig (1881-1942). És una joia. A més de gran novel·lista, i d'autor d'unes memòries meravelloses (*Un món d'ahir*, també publicades per

Fouché: la passió del rèptil

ADOLF BELTRAN XANDRI

Quaderns Crema), Zweig va excel·lir com a autor de biografies de grans personatges: Maria Estuard, Magalhães, Erasme de Rotterdam, Maria Antonieta...

Fouché, però, és una figura molt més fosca. En una introducció de què ha estat misteriosament escapçada l'edició catalana, Zweig explica que la historiografia vuitcentista l'havia arraconat o maltractat; realistes, republicans, bonapartistes destil·laven fel només de dir el seu nom. Fou Balzac el primer que va saber veure-hi una figura principal, fins al punt d'afirmar que havia tingut "més poder sobre els homes que el mateix Napoleó". Louis Madelins li va dedicar una biografia monumental, de la qual Zweig treu el gruix de la seva informació. En tot cas, el relat avança sense notes a peu de pàgina, sense entrebancs; l'autoritat sembla la del narrador omniscient. L'estil és brillantíssim, en la traducció de Joan Fontcoberta; l'edició impecable, amb l'únic retret de la introducció eliminada. Bon llibre per als aficionats a la història, a les biografies, a la política, a la literatura; fascinant per als qui sentin predilecció per als caràcters complexos, pels amorals consumats.

Sense la revolució del 1789,

STEFAN ZWEIG VA ESCRIURE UNA BIOGRAFIA DEL POLÍTIC FOUCHÉ

l'Església hauria estat, segons Zweig, el destí natural d'aquell gran talent nascut de bressol innoble. Fet i fet,

Fouché va aprendre dels oratians de Nantes "la tècnica del saber callar, l'art magistral de l'autoocultació, la mestria de

l'observació de l'ànima i la psicologia". Amb el daltabaix revolucionari, el mig capellà entra en política. Girondí a Nantes, jacobí a París, *mitrailleur* de capellans i aristòcrates a Lió: aquells canvis de pell repugnen a Robespierre, que és un fanàtic, un incorruptible, un idealista (déu ens en guard també). Abans que el seu cap rodoli, el jacobí designa Fouché el "*Chef de la Conspiration*". Un darrer l'altre, la revolució ha devorat els seus fills. Excepte Fouché, que sobreviu, que no és poc.

DELS PORCS, A FER D'ESPIA

Durant uns anys, per poder menjar, peixa porcs. Aviat comença a fer-li d'espia a Barras, el cap del Directori. Para l'orella a les porteries, les tavernes, els bordells; més endavant a les casernes, a l'Assemblea: les *mucositats* de la vida pública l'engreixen. Tan bon punt s'esvaeix el record *mitrailleur* de Lió, el fan ministre de la policia. També Napoleó el necessitarà: els dos homes estableixen, diu Zweig, una d'aquelles enemistats aferrissades que "sovint uneixen els homes d'una manera més enigmàtica que no pas una amistat mediocre". Davant l'emperador, Fouché s'arrossega, ajup el cap; a la seva esquena el sotja. Després de Waterloo, li girarà l'esquena i prendrà partit pels Borbons, pel germà d'aquell Lluís XVI... al qual ell havia ajudat a tallar el coll. Fins i tot per a Fouché, aquest malabarisme és excessiu: passarà les velleses a l'exili, morirà a Trieste.

Fins a l'últim moment, a Santa Elena, Napoleó el va maleir: "Només he conegut un traïdor autèntic i consumat: Fouché". Fouché se'n defensava: "No he estat jo qui ha traït Napoleó, sinó Waterloo!".

ASSAIG

Vicent Alonso, *Trajecte circular*. Premi d'assaig Mancomunitat de la Ribera Alta 2003. BROMERA. Alzira, 2004.

Després de *Les paraules i els dies* (2002), un recull d'articles que reunia treballs apareguts a la premsa, el poeta Vicent Alonso dona a conèixer un dietari que ben bé podria introduir-se amb la citació de Feliu Formosa que precedia el seu últim llibre de poemes "Observar? Recordar? Trobar un punt intermedi". La pràctica de l'escriptura es comporta, així, com una successió de moments que concreten la percepció d'experiències emocionals i intel·lectuals que, a mig camí entre l'anotació i el text líric, situen la paraula en la roda del trànsit del món natural. Sense abandonar la condició històrica, les valoracions polítiques, les consideracions d'actualitat cultural, la veu d'aquestes pàgines accepta el cercle ininterrom-

put de la vida per pautar les reflexions diverses segons les estacions de l'any. El llibre no es tanca amb l'estiu, sinó que recomença amb l'hivern en un trajecte que no té fi. Aquesta és la finalitat del dietari: el jo que se situa davant les circumstàncies acceptant el seu mateix passar. En el mateix punt intermedi que es necessita per a la poesia. Per aquesta raó és interessant també per al lector llegir paral·lelament els dos llibres que Alonso feia avançar conjuntament: el dietari i el conjunt de poemes en prosa *Del clam de Jasó*. Aquest accés únic ens fa apreciar els garbons del primer en la matèria del foc del segon. I és una qüestió de poètica que textos com *Un petit plaer* sigui un full del dietari i no un poema del llibre anterior. Potser es tracta només d'establir la distància que hi ha entre la veu, la seva

confiança en el llenguatge i l'objecte del text. En un poeta, les variants o versions d'un mateix tema no són mai repeticions sense substància: cal llegir-les més aviat com a modes distints d'accés a la memòria i, per tant, com a entitats que porten a una plural comprensió del món. Que ens cremin els llibres per dintre és allò que hauríem de desitjar durant la nostra existència lectora.

UN DIÀLEG CONSTANT

Les pàgines que segueixen aquest trajecte circular són un diàleg constant amb les nostres preocupacions menors, que són també les més importants. Actes, gestos, lectures que el mateix trajecte vital ens faria oblidar i que l'escriptura salva i transforma en el seu exercici de multiplicar el temps i el desig.

L'altra punt és la mirada: entendre la realitat necessita temps. Però això no es pot fer d'una manera total. Cal desplegar cada rebrec de les coses per poder comprendre de quina matèria són fetes. El dietari permet exactament això. Vicent Alonso ens proposa algun tema al llarg de les seves pàgines que sovint abandona per reprendre'l més endavant lligat a una altra situació. Com el jo de present de Montaigne "el prenc en aquest punt, com és, a l'instant en què me n'ocupo", la veu de *Trajecte circular* se'ns interposa entre els fets i la seva representació sense trampes, deixant entreveure petits defectes, entrebancs, estats anímics, inapreciables formes de la nostra condició: "Al capdavall, ets tu mateix en la mesura que els altres han donat senyals de vida", escriu Alonso. El salt,

aleshores, en l'observació del món, ens porta a l'experiència poètica més alta: de la lectura i reflexió sobre la utilitat de la literatura al passeig i vagareig del poeta que s'encanta amb els fums de les llars de poble en tornar cap a casa. Són salts subtils que exigeixen atenció també al llarg del llibre: algunes pàgines són classes impagables de literatura: *Turons com elefants blancs*, *Els trucs de la intimitat* o bé *Efectes col·laterals*; d'altres, receptes variades de l'escepticisme; algunes més, disciplines íntimes. Les mínimes variacions temàtiques tenen a veure amb el to de tot general, un fragmentarisme volgut però molt construït que mesura cada petita desviació en els grans temes que tracta: l'art com a camí de coneixement, l'acceptació de l'ànima humana tal i com és, i l'efecte benèfic dels llibres. Pàgines que defensen tant un decasíl·lab com un paisatge perquè tot apaivaga el trànsit que som. Per això, un dels textos amb més presència és *Vida i opinions de Tristram Shandy*, perquè només la digressió -record i observació- ens allibera de la nostra tancada biografia.

Literatures

SUSANNA RAFART